

Τα προγράμματα νέων ελληνικών στις Η.Π.Α.: ευκαιρία ή ανάγκη για επικαιροποίηση;

Μαρίνα Χειλίτση (Πανεπιστημίου Ιωαννίνων - CHS – GR, Harvard University)

Περίληψη

Η διδασκαλία της γλώσσας, ως επιστημονικό πεδίο, ανήκει στην επιστήμη της γλωσσολογίας, παρά τις πολλές συνδέσεις που αναπτύσσει και τις επιρροές που δέχεται και από άλλους κλάδους, όπως είναι η παιδαγωγική και η ψυχολογία. Για τη διδασκαλία μιας γλώσσας ως δεύτερης ή ξένης, πιο συγκεκριμένα, η διαδικασία είναι ακόμα πιο πολύπλοκη, μιας και, μεταξύ άλλων, δεν προϋπάρχει η έκθεση στον προφορικό λόγο, όπως συμβαίνει συνήθως με τη μητρική γλώσσα. Ωστόσο, για να μάθει κανείς τον πολιτισμό, την κουλτούρα ενός μέρους και μιας κοινότητας – ομάδας, είναι χρήσιμο να μάθει τη γλώσσα, να εξασκηθεί σε αυτή και να τη χρησιμοποιήσει ως εργαλείο και μέσο για να προσεγγίσει την κοινότητα – ομάδα.

Μια ιδιαίτερη περίπτωση διδασκαλίας της νέας ελληνικής ως ξένης ή δεύτερης γλώσσας εμφανίζεται στα προπτυχιακά προγράμματα νέων ελληνικών στα ακαδημαϊκά ιδρύματα των Ηνωμένων Πολιτειών της Αμερικής. Στην έννοια των ακαδημαϊκών ιδρυμάτων, για τους σκοπούς αυτού του άρθρου, εντάσσονται τόσο τα κολέγια όσο και τα πανεπιστήμια, εφόσον συνήθως απαιτούν την παρακολούθηση τετραετούς φοίτησης και την απόκτηση 120 ECTS για τη χορήγηση πτυχίου.

Abstract

Language teaching, as a scientific field, belongs to the science of linguistics, despite the many connections it develops and its influences from other disciplines, such as pedagogy and psychology. For teaching a language as second or foreign, more specifically, the process is even more complex, since, among other things, there is no preexisting speech in spoken language, as is usually the case with the mother tongue. However, in order to learn the culture, the culture of a party and a group community, it is useful to learn the language, to practice it and to use it as a tool and means to approach the community community.

A particular case of teaching Greek as a foreign or second language appears in the undergraduate programs of Modern Greek in the academic institutions of the United States of America. The concept of academic institutions for the purposes of this article includes colleges as well as universities, since they usually require the attendance of a four-year course and the acquisition of 120 ECTS for a degree.

Ιστορικά, οι Ευρωπαίοι μετέφεραν γρήγορα στην Αμερική τα ιδεώδη και τις αξίες του αρχαίου ελληνικού πολιτισμού, τα οποία ήδη είχαν ζυμωθεί αρκετά στην γηραιά ήπειρο με την Αναγέννηση και τον Διαφωτισμό. Αυτά άμεσα υιοθετήθηκαν από το νεοσύστατο κράτος των Η.Π.Α. κι αποτέλεσαν έμπνευση για την εξέλιξή του. Αντίστοιχα, και σε ακαδημαϊκό επίπεδο, πολλά πανεπιστήμια των Η.Π.Α. ενέταξαν τα αρχαία ελληνικά και τις κλασικές σπουδές συνολικά στο πρόγραμμα σπουδών τους. Επιπλέον, αξίζει να σημειωθεί πως σήμερα τα αρχαία ελληνικά διδάσκονται ακόμα και στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση, και αποτελούν δημοφιλή επιλογή για μαθητές που θέλουν να ακολουθήσουν τις ανθρωπιστικές σπουδές και τις κοινωνικές επιστήμες.

Ωστόσο, το ενδιαφέρον για τα νέα ελληνικά είναι πιο πρόσφατο, και πηγάζει κυρίως από την άνθηση της νεοελληνικής λογοτεχνίας στις αρχές του 20^{ου} αιώνα. Ο Καζαντζάκης και ο Καβάφης, ο Παλαμάς κι αργότερα ο Σεφέρης και ο Ελύτης κεντρίζουν

το ενδιαφέρον των ερευνητών στις Η.Π.Α. και δίνουν πολύ καλή αφορμή για την έρευνα των νέων ελληνικών. Έτσι, δημιουργούνται προγράμματα νέων ελληνικών, τα οποία ερευνητικά δεν έχουν την ανάγκη της αίγλης της αρχαίας Ελλάδας και δεν εξαρτώνται άμεσα από αυτή, προκειμένου να προσελκύσουν φοιτητές.

Χαρακτηριστικό παράδειγμα μπορεί να θεωρηθεί η πρόσληψη του Καζαντζάκη από το αναγνωστικό κοινό, ειδικά από όσους δεν έχουν πρότερη σχέση με την ελληνική γλώσσα και την Ελλάδα, η οποία δημιουργεί ένα συγκεκριμένο προφίλ για τη χώρα και τους πολίτες της. Συγκεντρώνοντας τα δημοφιλή χαρακτηριστικά ηρώων, όπως ο Ζορμπάς, και μέσα από τους ήρωες της λογοτεχνίας, το αναγνωστικό κοινό αποκτά μια ρομαντική αίσθηση για τη χώρα. Ο κόσμος επισκέπτεται την Ελλάδα και περιμένει να αντικρύσει αυτό που δημιούργησε στη φαντασία του διαβάζοντας τις σελίδες της σύγχρονης νεοελληνικής λογοτεχνίας ή βλέποντας τις αντίστοιχες ταινίες στον κινηματογράφο. Και όταν έρχονται στην Ελλάδα οι επισκέπτες, θέλουν όντως να δουν αυτό που έχουν στο μυαλό τους, όσο κι αν απομακρύνονται από όσα τελικά συμβαίνουν. Το εύπεπτο προφίλ του χορού στην παραλία και του κρασιού, δίχως να προχωρά εύκολα κανείς σε όσα τελικά βαθύτερα θέλει να συζητήσει ο συγγραφέας, είναι αρκετό για να προσελκύσει ποσοτικά πολύ κόσμο στην Ελλάδα.

Σε ακαδημαϊκό επίπεδο, αυτό το προφίλ υιοθετείται συχνά, σε μικρότερο ή μεγαλύτερο βαθμό, και από τα προγράμματα νέων ελληνικών, μιας και φαίνεται πως αυτά τα χαρακτηριστικά τελικά θα προσελκύσουν όντως περισσότερους φοιτητές, πιο εύκολα. Έτσι, δημιουργούνται σεμινάρια με υλικό που θα ανταποκρίνεται σε αυτές τις προδιαγραφές. Και κατ' επέκταση, διαμορφώνονται και study abroad προγράμματα, τα οποία επίσης θα ανταποκρίνονται σε αυτό το προφίλ, και δε θα εκθέτουν τους φοιτητές σε αυτό που πραγματικά συμβαίνει, αλλά θα τους προσφέρουν αυτό που θέλουν και περιμένουν έχοντας διαβάσει τη λογοτεχνία, παρέχοντάς τους μια εξωτική εμπειρία, όπως εξωτική θεωρούσαν η Ελλάδα και στα μέσα του 20^{ου} αιώνα (Jusdanis, 1997, p. 170).

Σε ένα μεγάλο βαθμό, και ειδικά στις δεκαετίες 1970 και 1980, τα ακαδημαϊκά προγράμματα νέων ελληνικών φαίνεται πως αναφέρονται κυρίως στους Έλληνες πρώτης και δεύτερης γενιάς που βρίσκονται πλέον στις Η.Π.Α. (Klironomos, 2006, p. 156), οι οποίοι καλούνται να μάθουν τη γλώσσα και τον σύγχρονο πολιτισμό. Αυτοί οι φοιτητές πιθανώς είναι ήδη εκτεθειμένοι από το οικογενειακό και σχολικό περιβάλλον τους στη νεοελληνική λογοτεχνία, και γνωρίζουν, ακόμα κι αν δεν έχουν διαβάσει, τις βασικές ιδέες. Τέτοια προγράμματα εντοπίζονται κυρίως σε περιοχές, όπου υπάρχει ο αντίστοιχος πληθυσμός, όπως η Νέα Υόρκη, η Βοστώνη και το Σαν Φρανσίσκο.

Σήμερα πλέον, στις αρχές του 21^{ου} αιώνα, η νεοελληνική λογοτεχνία συνεχίζει να έχει πρωτεύοντα ρόλο στη διδασκαλία των νέων ελληνικών στα πανεπιστήμια των Η.Π.Α. Τα προγράμματα νέων ελληνικών διαθέτουν μαθήματα και σεμινάρια για τη λογοτεχνία, όπως και άλλες μορφές τέχνης, πέρα από την αμιγή διδασκαλία της γλώσσας. Μάλιστα, ακριβώς επειδή η λογοτεχνία κατά κύριο λόγο 'γέννησε' την επιθυμία και την ανάγκη για τη διδασκαλία των νέων ελληνικών στις Η.Π.Α., δεν είναι απαραίτητο η ιστορία και τα αρχαία ελληνικά να εντάσσονται στο πρόγραμμα σπουδών. Αντιθέτως, τα προγράμματα νέων ελληνικών ακολουθούν τη δική τους πορεία, εστιάζοντας σε μεγάλο βαθμό ακριβώς στη λογοτεχνία. Συνεχίζουν, ωστόσο, να υπάρχουν δυνατοί δεσμοί στα δύο πεδία, ανάμεσα στην αρχαία Ελλάδα και τις κλασικές σπουδές από τη μια και τη σύγχρονη ιστορία και γλώσσα από την άλλη, κάτι που δικαιολογεί το ότι τα περισσότερα προγράμματα νέων ελληνικών υπάγονται στα τμήματα κλασικών σπουδών. Είναι πιθανό δε, και δεν αποκλείεται καθόλου, φοιτητές να οδηγούνται στα νέα ελληνικά και να αποκτούν ενδιαφέρον για τη σύγχρονη γλώσσα, ερχόμενοι πρώτα σε επαφή με τα αρχαία ελληνικά και τις κλασικές σπουδές.

Θα μπορούσε να παρατηρήσει κανείς πως ίσως, όντως, στα προγράμματα νέων ελληνικών δεν απαιτείται η σύνδεση με την αρχαία Ελλάδα, καθώς οι δύο χώροι

προέκυψαν από διαφορετικές αφετηρίες και εξυπηρετούν διαφορετικούς σκοπούς. Ωστόσο, σε μια προσπάθεια ενδοσκοπήσης, ή ακόμα κι αυτοκριτικής, μήπως πλέον και αυτή η ίδια η νεοελληνική λογοτεχνία των αρχών του 20^{ου} αιώνα είναι σε ένα βαθμό παρελθόν για τις νεοελληνικές σπουδές; Ποιες είναι οι πιθανότητες για έναν Αμερικανό φοιτητή σήμερα να γνωρίζει τον Παλαμά και τον Ελύτη; Προς την ίδια κατεύθυνση και στο αντίστοιχο πλαίσιο, μήπως είναι πιο πιθανό να γνωρίζει τον Ναγκίμπ Μαχφούζ και τον Ορχάν Παμούκ, οι οποίοι αντίστοιχα παρουσιάζουν στα έργα τους κάτι διαφορετικό και μακρινό για τον Αμερικανό αναγνώστη, αλλά είναι πιο πρόσφατοι; Όπως γράφει και ο Beaton (2016, p. 130), σήμερα πλέον τα μόνα ονόματα που πιθανώς αναγνωρίζονται διεθνώς είναι του Καβάφη και του Καζαντζάκη.

Το 2006 ο Στράτος Κωνσταντινίδης από το Ohio State University, εντοπίζοντας τις προκλήσεις που αντιμετωπίζει ο χώρος των ακαδημαϊκών προγραμμάτων των νέων ελληνικών στις Η.Π.Α., πήρε μια εξαιρετική πρωτοβουλία να απευθυνθεί στα μέλη του Modern Greek Studies Association των Η.Π.Α. και να ζητήσει την ανατροφοδότησή τους σχετικά με την τρέχουσα – τότε – κατάσταση των προγραμμάτων νέων ελληνικών στις Η.Π.Α. Με το κάλεσμά του, ζητούσε απαντήσεις σε ενδεικτικές ερωτήσεις, όπως πόσοι φοιτητές είναι εγγεγραμμένοι στα προγράμματα, πόσοι διδάσκοντες απασχολούνται σε αυτά, πόσα μαθήματα διδάσκονται κι αν γίνονται σχετικές εξωσχολικές δράσεις, και κυρίως εκπαιδευτικά ταξίδια στην Ελλάδα, ενώ έθετε και συγκριτικές ερωτήσεις, ως προς τη θέση των νέων ελληνικών σε σχέση με άλλες γλώσσες στα πανεπιστήμια. Σε αυτή την πρόσκληση, όπως παραδέχεται ο ίδιος, η ανταπόκριση ήταν μικρή (Constantinidis, 2006, p. 137).

Αξίζει, όμως, να σταθεί κανείς στα άρθρα που γράφτηκαν τότε με αυτή την αφορμή και περιλαμβάνονται στον τόμο 24(1) του Journal of Modern Greek Studies, εστιάζοντας σε όσα αφορούν στα προγράμματα νέων ελληνικών στα πανεπιστήμια των Ηνωμένων Πολιτειών της Αμερικής.

Στο άρθρο του ο Gregory Jusdanis (2006, p. 173) σχολιάζει πως πολλά προγράμματα νέων ελληνικών ανήκουν στα τμήματα κλασικών σπουδών. Εδώ εντοπίζεται ήδη μια πρώτη δυσκολία, δεδομένων των προκλήσεων, οικονομικών και διοικητικών μεταξύ άλλων, που αντιμετωπίζουν τα ίδια τα τμήματα κλασικών σπουδών, κι επομένως δυσχεραίνουν, κατά συνέπεια, και τα προγράμματα νέων ελληνικών. Παράλληλα, σχολιάζεται και ο εξωτικός χαρακτήρας που πιθανώς είχε στο παρελθόν η Ελλάδα, ακριβώς όπως αυτός είχε δημιουργηθεί λόγω της λογοτεχνίας, ο οποίος, όμως, πλέον πιθανώς δεν ισχύει, μιας και η Ελλάδα έχει 'δυτικοποιηθεί' σε πολύ μεγάλο βαθμό, κι άρα δεν έχει κάποιο ιδιαίτερο εξωτικό στοιχείο. Προς αυτή την κατεύθυνση, αξίζει δε να παρατηρήσει κανείς πως, για τους φοιτητές στις Η.Π.Α. πιθανώς άλλοι προορισμοί θεωρούνται πλέον εξωτικοί, κι όχι η Ελλάδα.

Επιπλέον, στο άρθρο της η Martha Klironomos (2006, p. 155), μεταξύ άλλων, μοιράζεται ακόμα μία σημαντική παρατήρηση, σύμφωνα με την οποία το ενδιαφέρον των φοιτητών για τα νέα ελληνικά αυξήθηκε εκείνη την περίοδο, περί το 2006, εξαιτίας της διοργάνωσης των Ολυμπιακών Αγώνων το 2004 στην Αθήνα.

Η Pittas – Herschbach (2006, p. 180) στο δικό της άρθρο, σημειώνει πως πολλά προγράμματα νέων ελληνικών δημιουργήθηκαν τοπικά ως αποτέλεσμα των προσπάθειών των κοινοτήτων των Ελλήνων στην κάθε περιοχή που εγκαταστάθηκαν ως μετανάστες, και κατά συνέπεια, αυτά τα προγράμματα απευθύνονται κυρίως στα μέλη εκείνων των κοινοτήτων. Ωστόσο, ήδη από το 2006 η ίδια εντοπίζει την ανάγκη να επαναπροσδιοριστεί η ταυτότητα των προγραμμάτων αυτών, προκειμένου να προσελκύσουν περισσότερους φοιτητές.

Τέλος, αν και το άρθρο του αναφερόταν στις νεοελληνικές σπουδές στο Ηνωμένο Βασίλειο, αξίζει να σταθεί κανείς και σε όσα γράφει ο Τζιόβας (2006, p. 203) στον ίδιο

τόμο, όπου μοιράζεται ορισμένες ενδιαφέρουσες ιδέες. Για την καλύτερη εμβάθυνση στη γλώσσα και τον πολιτισμό που αυτή πρεσβεύει, ήδη από το σύστημα του Ηνωμένου Βασιλείου μπορεί να διδαχθεί κανείς τη σημασία και τη χρησιμότητα των εκπαιδευτικών ταξιδιών, μιας και στην τετραετή φοίτηση της γλώσσας στο Ηνωμένο Βασίλειο, το τέταρτο έτος πρέπει κανείς να σπουδάσει στο εξωτερικό, εκεί όπου ομιλείται η γλώσσα. Κατά συνέπεια, είναι πολύ σημαντικό αυτό που προσφέρεται ακόμα και σε αυτή τη φάση στους φοιτητές, αφού τελικά αυτή η εμπειρία θα ολοκληρώσει την επαφή τους με τη γλώσσα. Και αυτή η επαφή θα είναι σύγχρονη, σε πραγματικό χρόνο, κι όχι αποκλειστικά μέσα από τις σελίδες της λογοτεχνίας. Ο Τζιόβας, επίσης, εντοπίζει την έλλειψη του σύγχρονου υλικού για τη διδασκαλία των νέων ελληνικών ως ζήτημα προς διόρθωση, και προτείνει να γίνει ένας στρατηγικός σχεδιασμός όπου θα εντοπιστούν τα καλά προγράμματα, όχι σύμφωνα μόνο με μεμονωμένα κριτήρια, όπως ο αριθμός φοιτητών που τα παρακολουθούν, αλλά λαμβάνοντας υπόψη τη συνολική ποιότητα του κάθε προγράμματος (Tzionas, 2006, p. 206).

Ακόμα κι αν ο Κωνσταντινίδης δεν ήταν ευχαριστημένος από την ανταπόκριση των μελών του Modern Greek Studies Association στο κάλεσμά του για αποτύπωση της κατάστασης των προγραμμάτων των νέων ελληνικών το 2006, και πάλι τα άρθρα που συγκεντρώθηκαν σε αυτό τον τόμο, βοηθούν στην εξαγωγή ιδιαίτερα σημαντικών κι άκρως ενδιαφερόντων συμπερασμάτων.

Ήδη τότε είχαν εντοπισθεί διάφοροι λόγοι που μπορεί να προσελκύουν φοιτητές στα νέα ελληνικά, και αυτοί επεκτείνονται πέρα από την λογοτεχνία που αρχικά δημιούργησε αυτά τα προγράμματα, όπως για παράδειγμα συνέβη με την αύξηση του ενδιαφέροντος των φοιτητών για τη νέα ελληνική γλώσσα με αφορμή τους Ολυμπιακούς Αγώνες του 2004. Αν είναι δύσκολο να βρεθούν τα σπουδαία λογοτεχνικά έργα που θα διατηρήσουν το ενδιαφέρον των φοιτητών στα νέα ελληνικά, τότε προκύπτει επιτακτική η ανάγκη να βρεθούν άλλοι λόγοι που θα προσελκύσουν φοιτητές στο αντικείμενο. Μάλιστα, όσο μειώνεται η δημοφιλία της νεοελληνικής λογοτεχνίας σε διεθνές επίπεδο, τόσο πιο ευρηματικά πρέπει να είναι τα προγράμματα νέων ελληνικών, ώστε να προσαρμόζονται και να παρέχουν στους φοιτητές σύγχρονα κίνητρα για να τα παρακολουθήσουν. Και φαίνεται πως όντως οι φοιτητές αναζητούν τέτοια σύγχρονά τους κίνητρα, με όλη την έκθεση που έχουν στην επικαιρότητα.

Από το 2006 μέχρι σήμερα δεν έχουν γραφτεί πολλά για τη διδασκαλία των νέων ελληνικών στις Η.Π.Α. Το να ασχοληθεί κανείς με αυτό, φαντάζει ακόμα πιο απαραίτητο αν αναλογιστούμε πως τώρα πια έχουμε περάσει από την οικονομική και προσφυγική κρίση, κι άλλους αντίστοιχους λόγους που έφεραν και συνεχίζουν να φέρνουν την Ελλάδα στο προσκήνιο. Αυτοί οι λόγοι μπορούν να λειτουργήσουν ως σύγχρονα των φοιτητών κίνητρα, ώστε να μελετήσουν τη χώρα και τη γλώσσα.

Εύλογα μπορεί να αναρωτηθεί κανείς ποια θα ήταν τα συμπεράσματα αν γινόταν μια πρόσκληση σήμερα, αντίστοιχη με αυτή που απηύθυνε ο Κωνσταντινίδης το 2006. Η αξία μιας τέτοιας έρευνας θα ήταν μεγάλη, ειδικά σε συνέχεια των όσων έχουν συμβεί το τελευταίο διάστημα στην ίδια τη χώρα, όπου ο κόσμος απομακρύνεται από τη λογοτεχνία, ενώ αντίθετα προκύπτουν άλλες αιτίες για να γνωρίσει κανείς την Ελλάδα και να έρθει σε επαφή με τον πολιτισμό και τη γλώσσα της.

Λαμβάνοντας υπόψη τον παράγοντα των πολιτικών εξελίξεων, σημειώνεται πως στον 20^ο αιώνα, η μακρινή για τις Η.Π.Α. Ελλάδα δεν ήταν ποτέ στο επίκεντρο των πολιτικών εξελίξεων, που απασχολούσαν έντονα τις Η.Π.Α., ώστε να δημιουργήσει αντίστοιχα έντονα συναισθήματα υπέρ ή κατά της χώρας, και κατ' επέκταση της γλώσσας. Αντίστοιχα, το φαινόμενο αυτό παρατηρήθηκε για παράδειγμα στην περίπτωση της Γερμανίας κατά τη διάρκεια αλλά και μετά από τον Πρώτο Παγκόσμιο Πόλεμο, όπου μερίδα των διδασκόντων ισχυρίστηκαν πως δεν έπρεπε να διδάσκονται γερμανικά στα αμερικανικά σχολεία, γιατί με τη γλώσσα θα «μολύνονταν» οι Αμερικανοί νέοι (Pavlenko,

2003, p. 319). Επίσης, υπήρχε η άποψη πως αν τελικά διδάσκονταν γερμανικά, θα έπρεπε να διδάσκονται όχι από Γερμανούς – φυσικούς ομιλητές, αλλά από Αμερικανούς που ξέρουν γερμανικά, οι οποίοι θα είναι πιο κοντά στα παιδιά. Για την περίπτωση της Γερμανίας, η οποία είχε προκαλέσει έντονα αρνητικά συναισθήματα, άλλες απόψεις που ακούστηκαν ήταν πως οι μετανάστες έφυγαν γνωρίζοντας πως πάνε σε χώρα με άλλη γλώσσα, άρα δεν μπορούν να ζητούν να διδάσκεται η γλώσσα τους και σε κάθε περίπτωση, δεν πρέπει οι Γερμανοί να κάνουν γερμανικά, γιατί έτσι δεν αφομοιώνονται στη νέα κοινωνία (Pavlenko, 2003, p. 318).

Η Ελλάδα όντως δε δημιούργησε ποτέ τόσο έντονα αρνητικά συναισθήματα, λόγω των πολιτικών εξελίξεων και των επιλογών της, ειδικά σε μια περίοδο που έδινε μόνο θετική τροφή για σκέψη μέσα από τη παραγωγή σημαντικής λογοτεχνίας διεθνούς εμβέλειας. Πλέον, όμως, έχει φτάσει να βρίσκεται για μεγάλη διάρκεια στον πυρήνα των πολιτικών εξελίξεων, προκαλώντας αμφιλεγόμενα συναισθήματα σε όσους δε γνωρίζουν πολλά για τη χώρα. Αυτή τη συγκυρία πρέπει να εκμεταλλευτούν τα προγράμματα νέων ελληνικών, εκμεταλλευόμενα το ενδιαφέρον για την Ελλάδα, ακόμα κι αν αυτό προκύπτει από τις πολιτικές και οικονομικές εξελίξεις, ώστε να προσελκύσει φοιτητές και ερευνητές στη γλώσσα.

Δεδομένου ότι πλέον ο Καζαντζάκης, ο Σεφέρης και ο Ελύτης δεν είναι σύγχρονοι των φοιτητών του 21^{ου} αιώνα, ίσως προκύπτει ουτοπικό να περιμένουμε πως αυτή η λογοτεχνία θα συνεχίσει να προσελκύει φοιτητές στα νέα ελληνικά. Αξίζει να εντοπισθούν νέα, σύγχρονα κίνητρα που θα προσελκύσουν φοιτητές στη μελέτη της γλώσσας. Αναμφίβολα, η λογοτεχνία πρέπει πάντα να είναι εκεί, να διδάσκεται, ώστε να έχουν οι φοιτητές την ευκαιρία να εκτεθούν σε αυτή και τελικά να την αγαπήσουν. Θα μπορούσε να προταθεί προς εξερεύνηση, κατά συνέπεια, μια αντίστροφη πορεία, όπου οι φοιτητές δεν έρχονται στα προγράμματα νέων ελληνικών με αφορμή τη λογοτεχνία για να γνωρίσουν τη σύγχρονη Ελλάδα, αλλά έρχονται με αφορμή όσα ακούνε για την Ελλάδα (μεταξύ άλλων, από τα μέσα μαζικής ενημέρωσης, με τις πολιτικές εξελίξεις, την οικονομική κρίση και τις προσφυγικές ροές) κι εκεί να υπάρχει η πρόβλεψη να εκτεθούν και στη λογοτεχνία, προκειμένου να έχουν ολοκληρωμένη εικόνα για τη γλώσσα και την περιοχή.

Η ανάγκη για επικαιροποίηση των προγραμμάτων νέων ελληνικών θεωρείται απαραίτητη, όχι μόνο για όσα διδάσκονται μέσα στην αίθουσα, αλλά και για τις εξωσχολικές δραστηριότητες που παρέχονται στους φοιτητές, όπως είναι τα εκπαιδευτικά ταξίδια στην Ελλάδα, και άλλες δράσεις, εκτός μαθημάτων, που θα τους φέρουν σε επαφή με τον πολιτισμό και τη γλώσσα.

Τελικά, μια τέτοια επικαιροποίηση και προσαρμογή, όπου θα ακολουθούνται τα νέα δεδομένα, όπως αυτά έχουν διαμορφωθεί συνολικά, θα έχει ως αποτέλεσμα η διδασκαλία της γλώσσας να γίνει σύγχρονη και να προσελκύει σταθερό αριθμό φοιτητών, ο οποίος δε θα εξαρτάται μόνο από τις κοινότητες των Ελλήνων στις Η.Π.Α., βοηθώντας και στην επίλυση μιας διαρκούς πρόκλησης που αντιμετωπίζουν τα προγράμματα κι έχει να κάνει με τις χαμηλές εγγραφές φοιτητών στα μαθήματα.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Καζαντζάκης, Ν. (2010). *Βίος και πολιτεία του Αλέξη Ζορμπά*. Αθήνα: Εκδόσεις Καζαντζάκη.

Bean, K. (1978). Foreign Language Teaching at the Undergraduate Level. *The Modern Language Journal*, 62(8), pp.420-422.

- Constantinidis, S. (2006). The Status of Modern Greek Studies in Higher Education in Canada, the United States and the United Kingdom: Preface. *Journal of Modern Greek Studies*, 24(1), pp.137-140.
- Jusdanis, G. (2006). The Status of Modern Greek Studies in Higher Education: Who Needs Modern Greek?. *Journal of Modern Greek Studies*, 24(1), pp.171-178.
- Klironomos, M. (2006). The Status of Modern Greek Studies in Higher Education: A Case Study on the West Coast of the United States. *Journal of Modern Greek Studies*, 24(1), pp.153-169.
- Pavlenko, A. (2003). 'Language of the Enemy': Foreign Language Education and National Identity. *International Journal of Bilingual Education and Bilingualism*, 6(5), pp.313-331.
- Pittas-Herschbach, M. (2006). The Status of Modern Greek Studies in Higher Education: A Case Study on the East Coast. *Journal of Modern Greek Studies*, 24(1), pp.179-199.
- Tziovas, D. (2006). The Future of Modern Greek Studies in Higher Education in the United Kingdom: Lost in Academia?. *Journal of Modern Greek Studies*, 24(1), pp.201-208.